

SRİ LANKA'DA DERİNLEŞEN EKONOMİK KRİZ VE HÜKÜMET KARŞITI PROTESTOLAR

MEHMET AYAYDIN

Referans için: Ayaydın, Mehmet. "Sri Lanka'da Derinleşen Ekonomik Kriz ve Hükümet Karşiti Protestolar". İNSAMER Analiz. 22.04.2022.

 Analiz

Eşsiz sahilleri ve doğasıyla Hint Okyanusu'nun incisi olarak bilinen dünyanın en güzel ülkelerinden biri Sri Lanka, son zamanlarda ekonomik krizin tetiklediği sokak gösterileriyle çalkalanıyor. 22 milyon nüfuslu ülkede halk, 12-13 saat süren elektrik kesintileri, tıbbi ekipman eksikliği sebebiyle hastanelerde hastalara müdahale edilememesi, kâğıt üretimindeki sıkıntılardan ötürü okullarda sınavların yapılamaması gibi sorunların yanı sıra yükselen enflasyon nedeniyle temel tüketim maddelerinden olan pirincin kilo fiyatının 80 rupiden

500 rupiye, 400 gramlık süt tozunun 60 rupiden 250 rupiye çıkması -diğer temel gıda ürünlerinin fiyatlarının da aynı oranlarda artması- üzerine sokaklara döküldü. Ancak hükümeti protesto etmek için sokağa çıkan insanlar sert bir polis müdahalesiyle karşılaştı. Ardından hükümet, sosyal medya kısıtlaması ve sokağa çıkma yasağı da ilan etti. Ne var ki öfkeli halkı bu kısıtlama ve yasaklarla bastıramayan Başkan Gotabaya Rajapaksa, 1 Nisan itibarıyla ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan etti. Fakat bu karar daha sert bir tepkiye yol açtı ve

OHAL ilanıyla beraber gösterilerin ve sokak hareketlerinin dozajı daha da arttı. Baskılama politikasıyla halkı sakinleştiremeyeceğini anlayan Başkan Rajapaksa, kardeşi Başbakan Mahinda Rajapaksa ile Merkez Bankası Başkanı dışında tüm kabineyi görevden aldı. Ardından parlamentodaki muhalefet partilerine yeni bir hükümet kurulması için teklif götürdü. Ancak Rajapaksa iktidarı ile ortak çalışmaya sıcak bakmayan muhalefet partileri bu teklifi reddetti. Bu yaşananlardan sonra iktidar ortağı 40'tan fazla milletvekili de koalisyondan çekildi.

Peki Sri Lanka'yı bu derece karıştıran ekonomik krizin arka planında ne var?

1948 yılında İngiltere'den bağımsızlığını kazanan Sri Lanka ekonomisinde çay, kahve ve kauçuk üretimi çok önemli bir paya sahip. Ülke bu üretim kalemlerinin yanına yıllar içinde turizm ve tekstil sektörlerini de eklenmiş olsa da bir ülkenin üretim kalemlerinin bu derece kısıtlı olması her an ekonomik krizle karşı karşıya gelinmesi riskini arttıran bir durum. Kaldı ki Sri Lanka'da yaşananlar da bu olguyu doğrulamakta.

Bağımsızlığını kazandığı dönemden itibaren ekonomik krizler ve iç karışıqlarla mücadele eden Sri Lanka'nın 1965 yılından günümüze kadar IMF'den

16 kere kredi aldığı belirtiliyor. Alınan bu kredilerin ise özellikle ödemeler dengesinin tutturulması ve daha önceden alınan kredilerin kapatılması gibi amaçlarla kullanıldığı anlaşılıyor. Uzmanlar IMF kredilerinin Sri Lanka için ekonomik krizden kurtuluş reçetesi değil, aksine ödenemeyecek yeni kredilerin habercisi olduğunu söylüyor.

Sri Lanka'nın yakın dönemine bakıldığında 2016'dan 2019'a kadarki üç yıllık süreçte IMF'den toplam 1,5 milyar dolar kredi aldığı, bu kredileri de daha önce aldığı krediler gibi hemen hemen aynı yerlerde kullandığı, özetle bu kredilerin halkın ekonomik sorunlarına çözüm üretmek bir yana daha da derinleştirdiği görülmektedir. Sri Lanka ayrıca 2019 yılından bu yana hem yerel hem de küresel anlamda gelişen olağanüstü durumlarla da mücadele etmektedir. Yerel bazda Sri Lanka ekonomisi özellikle 2019 yılında yaşanan iki olaydan büyük darbe almıştır. Bunlardan birincisi Hristiyanların Paskalya bayramına denk gelen 21 Nisan 2019 tarihinde DAESH bağlantılı bir grubun üç kilise ve başkent Kolombo'daki birçok lüks otele düzenlediği silahlı ve bombalı saldırılardır. Bölge uzmanları, DAESH'in bu saldırılarının Hristiyanlardan ziyade doğrudan Sri Lanka ekonomisini hedef aldığını savunmaktadır. Bu iddianın temel sebebi de saldırıların ülke

ekonomisinin %12,6'sını oluşturan turizm sektörünü hedef almış olmasıdır. Zira saldırılardan sonra ülkeye gelen turist sayısında %80 oranında düşüş yaşanmıştır. Bu da ülkeye giren dövizde büyük bir azalmaya sebep olmuş ve her yıl zaten açık veren ülke ekonomisini derinden sarsmıştır.

2019 yılında ekonomiye darbe vuran bir diğer olay ise, o dönemde yönetime gelen yeni hükümetin tamamen popülist bir yaklaşımla vergi oranlarını düşürmesi olmuştur. Hükümetin KDV oranlarını %15'ten %8'e, kurumlar vergisini %28'den %24'e düşürüp başka birçok vergi kalemini tamamen kaldırması, ülkenin gayrisafi yurt içi hasılasının yıl sonunda %2 oranında gerilemesine sebep olmuştur.

2019 yılında yaşanan terör saldırıları ve vergi oranlarında yapılan düzenlemeler ülke ekonomisini zaten bir hayli zora sokmuşken 2020 yılından itibaren dünya çapında etkisini gösteren Covid-19 pandemisi, dünyanın geri kalanı gibi Sri Lanka'yı da derinden sarsmıştır. Pandemiden hemen önce büyük darbe alan turizm sektörü de salgınla birlikte en dip noktayı görmüştür. Ne var ki salgının sağlık alanındaki etkisinin azalmaya başladığı 2021 yılında bu defa da tüm dünya ekonomik olarak büyük bir krize sürüklenmiştir. Küresel olarak artan enflasyon oranlarına paralel,

doğal gaz ve petrol fiyatlarındaki yükselişten Sri Lanka da payını almıştır.

Bu süreçte ülkeden döviz çıkışını en aza indirmek amacıyla gübre ithalatını tamamen yasaklayan Sri Lanka hükümeti ise, kelimenin tam anlamıyla kendi ayağına sıkılmış ve ülkenin bugün içene düştüğü büyük ekonomik krizin kapısını sonuna kadar aralamıştır. Gübreye erişemeyen çiftçinin mahsulünün kalitesi ve verimliliği düşmüş, bu durum hem tarım ürünlerinin ihracatını etkilemiş hem de ülke içindeki gıda fiyatlarının tavan yapmasına sebep olmuştur. Covid-19 sonrası dünya çapında etkili olan ekonomik kriz ve hükümetin yanlış ekonomi politikaları sonucu artan gıda fiyatlarına Sri Lanka halkı ancak 2022 yılının Mart ayına kadar dayanabilmiştir.

9 Mart tarihi itibarıyla ülke çapında büyük gösteriler düzenlenmeye başlanmış; protestolara öğretmenler, öğrenciler, işçiler, çiftçiler, memurlar kısacası toplumun birçok kesiminden önemli bir katılım olmuştur. Halkın temel isteğinin Başkan Gotabaya Rajapaksa ve ailesinin istifa etmesi olduğu, atılan sloganlardan ve sosyal medya postlarından anlaşılmaktadır. Sokaklardaki protestolara ve sosyal medyadaki #gohomegota, #gohomegota2022 gibi hashtag çalışmalarına desteğin gün geçtikçe daha da arttığı gözlenmektedir.

Özellikle sosyal medya platformlarında hükümet aleyhine yürütülen kampanyalara dünyanın her yerinden destek verilmektedir. Facebook üzerinden 1 milyonu aşkın gönderi paylaşıldığı, Twitter'da ise sadece Sri Lanka'nın değil birçok ülkenin trendlerinde hükümet aleyhine hastahtaglerin yer aldığı görülmektedir.

Bölge kaynakları, bir aydır devam eden protesto ve eylemlere karşı istifade etmek dışında her yolu deneyen Başkan Rajapaksa'nın koltuğunu korumak için bir süre daha direneceğini, son bir hamle olarak da IMF'den yeniden kredi alabileceğini ancak bunun da ekonomik canlanma beklentilerini karşılamayacağını belirtmektedir.